

experience, in formation of the spiritual world, general culture and intelligence of the person. Language has been considered by Scientist primarily as one of the most important means of preserving the human soul, as a force that penetrates into everything that person perceives, comprehends and learns.

V. Sukhomlynskyi considered the last two or three preschool years and the first two or three school years as the most favourable period for the intensive development of speech and children's mastery of their native language and speech development. This, in his opinion, is a special and most active period of child's speech and mind development.

V. Sukhomlynskyi advised parents and teachers to strive to ensure that the life – giving source, namely the wealth of native speech, was open to children from the first steps of their lives. The teacher-scientist was well aware that communication with nature contributes to a much better communication to the feelings, emotions, speech, consciousness of children of the native word beauty, imprinted it in the children's imagination and memory with the help of those pictures or phenomena for which it is used.

Problem of speech development of the pre-school age children, education and their development by means of native language in the works of V. Sukhomlinsky deserves further expanded study and coverage, as Vasyl Olexandrovych made an extremely multifaceted and valuable contribution to this always topical matter from the point of view of pedagogical science and practice. Especially urgent is the problem of continuity in the development of speech of preschool and primary school age children during the reform of the educational process in our country.

Key words: language, speech, means of development, V. Sukhomlynskyi, preschool children, education.

Стаття надійшла до редакції 03.10.2018

Л. М. Баліка

РОЛЬ ШКІЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ У ФОРМУВАННІ ІНТЕРЕСУ ДО ЧИТАННЯ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Анотація. У статті здійснено аналіз педагогічних поглядів В. Сухомлинського про роль шкільної бібліотеки у формуванні інтересу до читання. Доведено, що для Василя Сухомлинського книга завжди була незаперечним авторитетом, а бібліотека займала одне з головних місць у його педагогічній діяльності. Зазначено, що Василь Олександрович не мав спеціальної бібліотечної освіти, проте правильно виділяв та використовував форми і методи бібліотечної роботи, сприяючи цим головному – вихованню в учнівському та педагогічному колективах любові до книжки. Виявлено, що в Павлиській школі використовувалися форми роботи з вільного обміну книг на полицках, облаштованих в

коридорах, класах, нагадуючи сучасну технологію буккросингу.

Ключові слова: В. О. Сухомлинський, педагог, шкільна бібліотека, бібліотекар, книга, читання, інтерес до читання.

Постановка проблеми. Сьогодні триває процес реформування шкільної освіти, розбудови нової української школи, метою якої є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності [6, с. 10]. Набуває актуальності роль шкільної бібліотеки як структурної частини закладу середньої освіти в освітньому просторі. Шкільна бібліотека – підрозділ названих закладів, що виконує інформаційне забезпечення навчального процесу, обслуговує учнів, а також співробітників, і має фонд універсального характеру, формується з пріоритетом навчально-виховної, довідково-енциклопедичної, художньої літератури та літератури з питань педагогіки і психології [7, с. 55].

Однак в Україні існує криза дитячого читання. Учні не читають та не цінують книгу як одиницю передачі інформації. Тому проблема подолання втрати інтересу до читання для шкільних бібліотек є актуальною у педагогічній науці. Роль шкільних бібліотек в освітньому просторі вимагає аналізу педагогічної спадщини не тільки діячів сучасності, а й минулого. З огляду на це актуальною залишається творча спадщина видатного українського педагога В. О. Сухомлинського.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До науково-педагогічної та літературної спадщини В. О. Сухомлинського як невичерпного джерела з різних проблем освіти звертаються такі українські педагоги, як: Л. Березівська [1], А. Богуш [3], Л. Мамчур, О. Петренко [8], О. Савченко [10], О. Сараєва [11], О. Сухомлинська [13], В. Федяєва [18] та ін.

Виховання любові до книжки та до читання порушувала у своїх працях Л. Березівська [2]. Роботу з книжкою в сучасній початковій школі крізь призму творчого розвитку ідей В. Сухомлинського проаналізувала Л. Заліток [4].

Водночас на сьогодні не схарактеризованою залишається спадщина педагога щодо розвитку інтересу до читання в процесі роботи шкільної бібліотеки.

Мета статті – на основі аналізу педагогічних праць В. О. Сухомлинського розкрити роль шкільної бібліотеки у формуванні інтересу до читання.

Виклад основного матеріалу. Для Василя Олександровича Сухомлинського книга завжди була незаперечним авторитетом. У його педагогічній діяльності бібліотека займала одне з головних місць. Він зазначав: «Якщо ви хочете, щоб юнацтво відчувало невгамовну жагоду до

знань, дбайте про найголовніші, найважливіші вогнища духовної культури – бібліотеки» [16, с. 484].

Шкільна бібліотека на думку В. О. Сухомлинського – це центр духовного життя школи. Він писав, що «тут задовольняється багато дитячих інтересів, тут нерідко загорається вогник, що пробуджує мрію» [15, с.65]. Він радив учителеві мати свою особисту бібліотеку, щоб можна було повсякденно користуватися книгами, читати й перечитувати їх та вводити у світ книг своїх вихованців. У статті «Моя педагогічна система» В. Сухомлинський писав: «Я не уявляю собі скільки-небудь сильного впливу на своїх вихованців, якби кожен з них поступово не був уведений у цей чудовий світ – світ книги» [5]. Книжку, як засіб виховання педагог розглядав різнобічно, пов'язував її з широким колом питань виховання та навчання, самоосвіти та самопізнання підростаючої особистості.

Василь Олександрович не мав спеціальної бібліотечної освіти, проте правильно виділяв та використовував форми і методи бібліотечної роботи, сприяючи цим головному – вихованню в учнівському та педагогічному колективах любові до книжки. У своїй щоденній роботі значну увагу він приділяв суто бібліотечним питанням: «як повинен відобразитися урок у роботі шкільної бібліотеки, зокрема, в пропаганді книги? Що повинен знати шкільний бібліотекар про зміст навчально-виховного процесу на уроках?» [16, с. 601].

Видатний український педагог В. О. Сухомлинський вважав: «щоб підготувати людину духовно до самостійного життя, треба ввести її у світ книги» [17, с.123.].

Саме тому Василь Олександрович був переконаний, що «читання – це віконце, через яке діти бачать і пізнають світ і самих себе» [17].

В. Сухомлинський вбачав «виховне завдання виняткової важливості в тому, щоб читання стало найдужчою, нездоланною, духовною пристрасстю дитини, щоб у книзі людина на все життя знайшла привабливе й розкішне спілкування з думкою, красою, величчю людського духу, невичерпним джерелом знань» [там само].

Василь Олександрович вважав книгу одним із головних засобів виховання: «Однією з істин моєї педагогічної віри – є безмежна віра у виховну силу книжки. Школа – це насамперед книжка. Виховання – насамперед слово, книжка і живі людські відносини ... Книжка – це могутнє знаряддя, без неї я був би нічим або недорікуватим; я не міг би сказати юному серцю і сотої частини того, що йому треба сказати і що я говорю. Розумна, натхненна книжка нерідко вирішує долю людини» [12, с. 74].

У контексті нашого дослідження принципове значення має розуміння В. Сухомлинським організації системи роботи шкільної бібліотеки, бібліотекаря. Василь Олександрович наголошував, що виховна робота в школі не може проводитися окремо вчителем і бібліотекарем, а лише спільними зусиллями можна досягнути успіху. Шкільний

бібліотекар, на думку педагога, має бути повноправним членом педагогічного колективу. Функції його різнопланові: він популяризатор книги серед учителів, школярів, та їхніх батьків; організатор і керівник процесу позакласного читання; мудрий наставник, вихователь, який знає, відчуває життя кожного учня у світі книжок. У кінці кожного року весь педагогічний колектив школи на педагогічній раді обговорював якість книжкового фонду школи, приймалося рішення, які книжки треба придбати для бібліотеки і кімнат для читання [15, с. 68].

У Павлівській середній школі робота шкільної бібліотеки була організована таким чином, що бібліотека стала осередком, центром духовного життя школи, де задовольнялося багато дитячих інтересів, де загорявся вогонь, що пробуджував мрію, стверджує Л. Заліток [4].

У книзі «Павлівська середня школа» (1969) В. Сухомлинський підкреслював, що кожен учень міг зі стенду в класі чи в коридорі взяти книжку, яка його цікавить, читати її тут же або взяти додому. Однак, користуючись книжкою, дитина відчувала, що й інші хочуть почитати, чекають її. У молодших школярів цікаві книжки переходили буквально з рук у руки, і побачити їх на стенді можна було лише тоді, коли всі їх прочитали. Відповідальне ставлення до матеріальних цінностей для задоволення духовних запитів формувало у дітей моральні звички [15, с. 195]. Дана форми роботи з вільного обміну книг на полицях в коридорах та класах нагадує технологія буккросингу. В сучасному розумінні *буккросинг* (англ. bookcrossing, іноді «книгообмін») – хобі та громадський рух, що діє за принципом соціальних мереж і близький до флешмобу. Сутність буккросингу полягає у процесі звільнення книг. Людина, прочитавши книгу, залишає («звільняє») її у громадському місці (парк, кафе, потяг, станція метро) для того, аби інша, випадкова людина, могла цю книгу знайти, прочитати і так само повторити процес. Стеження за «подорожжю» книги здійснюється через спеціальні сайти в Інтернеті [9, с. 5-6.].

При цьому Василь Сухомлинський розглядав книжку як засіб уведення дитини в систему людських знань, вироблених в процесі історії, формування уявлень про головні етапи життя людства як засіб розумового розвитку, як джерело морального, естетичного, трудового виховання.

Наука розвивається настільки швидко, що навіть часті зміни навчальних планів, програм та підручників не забезпечать учням знань, належних вимогам часу. І тут, на думку В. Сухомлинського, все залежить від того, наскільки зможе вчитель пробудити в учнів інтерес до читання, до самостійного пошуку інформації. При цьому бажано, щоб учні не лише поглиблювали знання з вже вивчених розділів, але й читали додаткову літературу з незнайомих їм тем, навіть якщо вона містить незрозумілу інформацію. Чим більше в учнів запитань, тим вищим буде інтерес до знань на уроці, в процесі вивчення нового матеріалу [15, с. 242–244].

Учений-педагог вважав, що книжка має стати для дитини не тільки

джерелом знань, але й повинна прищеплювати їй моральні, естетичні почуття, здатність до співчуття, доброти, людяність. В. Сухомлинський запевняв: «щоб підготувати людину духовно до самостійного життя, треба ввести її в світ книжки» [16, с. 200]. Педагог розкрив виховні можливості дитячого читання у цілісному процесі формування особистості.

Принципово важливого значення В. Сухомлинський надавав такому етапу навчання читанню дітей як формування усталеного інтересу до читання. З цією метою, вважав педагог, доцільно організувати заняття, «осяяне якимось інтересом, пов'язане з грою, і, що особливо важливо, коли від дитини ніхто не вимагає» запам'ятовування, обов'язкових знань [там само, с. 77]. Наявність в учнів інтересу до читання, до книжки як джерела знань, переконував педагог, дасть можливість удосконалити навички читання, усвідомлено сприймати прочитане, орієнтуватися в художній, науково-пізнавальній та довідковій літературі, дитячій періодиці.

Під час читання за інтересом (матеріал необов'язковий для вивчення), наголошував В. Сухомлинський, дитина відволікається від самого механічного процесу читання і живе думками про те, що читає, тобто без зайвих зусиль розуміє думку автора. Головна мета шкільної освіти й виховання, вважав В. Сухомлинський, щоб у людини, яка закінчила середню школу, на все життя збереглося прагнення до знань, щоб читання стало одним з найважливіших її духовних інтересів [14, с. 243]. За переконанням педагога, чим більше дитина читає для задоволення свого інтересу, тим легше вона оволодіває основами наук, тим менше часу йде у неї на підготовку домашніх завдань [Там само, с. 243].

На думку В. Сухомлинського, дуже важливою є інтелектуальна радість, яку може дати учневі читання. Педагог наголошував, що «якщо є інтерес до читання того, що необов'язкове для вивчення, то учень з інтересом читає й підручник. Читаючи, він відволікається від процесу читання і живе думками про те, що читає. ... Чим більше він читає внаслідок свого інтересу до книжки, до науки, тим легше він оволодіває основами наук, тим менше часу йде в нього на підготовку домашніх завдань» [16, с. 243].

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, аналіз творчої спадщини В. О. Сухомлинського дав підстави стверджувати, що педагог розглядав бібліотеку як важливий засіб виховання та навчання особистості. На його думку, шкільна бібліотека – це центр духовного життя та джерело духовного багатства дитини. Ретельне вивчення та використання педагогічного досвіду педагога В. Сухомлинського дозволяють підвищити значущість ролі шкільної бібліотеки в розвитку інтересу до читання в сучасних закладах освіти в процесі виховання підростаючого покоління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Березівська Л. Д. В. О. Сухомлинський про особливе ставлення до учнів із зниженою здатністю до навчання / Л. Д. Березівська // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Сер. : Педагогічні науки. – 2014. - Вип. 1.46. – С. 16-20.
2. Березівська Л. Д. В. О. Сухомлинський про читання як засіб формування культури духовних потреб дитини / Л. Д. Березівська // Педагогічний альманах : [зб. наук. пр.] / Херсон. акад. неперерв. освіти. – Херсон, 2015. – Вип. 26. – С. 10–16.
3. Богуш А. М. Педагогіка добра у спадщині В. О. Сухомлинського / А. М. Богуш // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Сер. : Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 1.46. – С. 21-25
4. Заліток Л. М. Форми роботи з книжкою у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського [Електронний ресурс] / Л. Заліток // Історико-педагогічний альманах. – 2009. – № 1. – Режим доступу: http://library.udpu.org.ua/library_files/istoruk_ped_almanax/2009/2009_1_8.pdf – Заголовок з екрана.
5. Моя педагогічна система // Учитель Киргизстана. – 1988. – 25 нояб., 21 дек.
6. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.
7. Педагогічний словник / АПН України, Ін-т педагогіки ; за ред. Ярмаченка М. Д. ; роб. група: Ю. С. Ковтанюк, Н. Б. Копиленко (кер.), А. В. Лопухівська [та ін.] ; літ. ред. К. М. Лашко ; редкол.: М. Д. Ярмаченко, І. А., Зязюн [та ін.]. – Київ : Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
8. Петренко О. Б. Оповідання Василя Сухомлинського у «Філософії для дітей» М. Ліпмана / О.Петренко // Вісник Житомирського державного університету. Вип. 5(91). – 2017. – С.83-90.
9. Розвиток інтересу до книги і читання : методичні рекомендації / Комунал. закл. «РОМЦ БКР» Черкас, райради / авт. – укладач Л. В. Гріщенко – Черкаси : [б. в.], 2014 – 28 с.
10. Савченко О. Я. Літературна спадщина В. О. Сухомлинського як джерело патріотичного виховання молодших школярів / О. Я. Савченко // Педагогічний пошук. – 2016. – № 4. – С. 8–13
11. Сараєва О. В. Педагогічна система В. О. Сухомлинського в науковому доробку вітчизняних учених : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Олена Вікторівна Сараєва; Ін-т педагогіки АПН України. – К., 2007. – 20 с.
12. Сухомлинский В. О. Моя педагогическая вера / В. О. Сухомлинский // Юность. – 1968. – № 9. – С. 74–75.

13. Сухомлинська О. Деякі аспекти еволюції сприйняття творчості В. Сухомлинського: дорога довжиною в 40 років / О Сухомлинська // В. О. Сухомлинський у роздумах сучасних українських педагогів: монографія / [О. В. Сухомлинська, О. Я. Савченко, В. С. Курило, І. Д. Бех та ін.]. – Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. – С. 74–96
14. Сухомлинський В. О. Народний учитель / В. О. Сухомлинський // Вибр. тв. : в 5 т. – К. : Рад. шк., 1977. – Т. 5. – С. 239–255.
15. Сухомлинський В. О. Павлівська середня школа / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – Київ, 1977. – Т. 4. – С. 7–390.
16. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5-ти т. – Київ : Рад. шк., 1977. – Т. 4. – С. 393-626
17. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибр. тв. : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – Київ : Рад. шк., 1977. – Т. 3. – С. 7–279.
18. Федяєва В. Л. Толерантність у казковому світі В. Сухомлинського / В. Л. Федяєва, К. М. Бутрій // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Сер. : Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 1.46. – С. 161-166.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED

1. Berezivska L. D. V. O. Sukhomlynskyi pro osoblyve stavlennia do uchniv iz znyzhenoiu zdatnistiu do navchannia [V.O. Sukhomlinsky about the Special Attitude Towards Students with Reduced Ability to Study] / L. D. Berezivska // Naukovyi visnyk Mykolaivskoho derzhavnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho. Ser. : Pedahohichni nauky. – 2014. - Vyp. 1.46. – S. 16-20. (in Ukrainian)
2. Berezivska L. D. V. O. Sukhomlynskyi pro chytannia yak zasib formuvannia kultury dukhovnykh potreb dytyny [V. O. Sukhomlinsky about Reading as a Means of Forming the Culture of Spiritual Needs of the Child] / L. D. Berezivska // Pedahohichniy almanakh : [zb. nauk. pr.] / Kherson. akad. nepererv. osvity. – Kherson, 2015. – Vyp. 26. – S. 10–16. (in Ukrainian)
3. Bohush A. M. Pedahohika dobra u spadshchyni V. O. Sukhomlynskoho [Pedagogy of Goodness in the Heritage of V.O. Sukhomlynskyi] / A. M. Bohush // Naukovyi visnyk Mykolaivskoho derzhavnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho. Ser. : Pedahohichni nauky. – 2014. – Vyp. 1.46. – S. 21-25 (in Ukrainian)
4. Zalitok L. M. Formy roboty z knyzhkoiu u pedahohichnii spadshchyni V. O. Sukhomlynskoho [Elektronnyi resurs] [Forms of Work with a Book in the Pedagogical Heritage of V. O. Sukhomlynskyi] [Electronic resource] / L. Zalitok // Istoryko-pedahohichniy almanakh. – 2009. – No

1. – Rezhym dostupu: http://library.udpu.org.ua/library_files/istoruk_ped_almanax/2009/2009_1_8.pdf – Zaholovok z ekrana. (in Ukrainian)
5. Moia pedahohichna systema [My Pedagogical System]// Uchytel Kyrhyzstana. – 1988. – 25 noiab., 21 dek. (in Ukrainian)
  6. Nova ukrainska shkola: poradnyk dlia vchytelia [New Ukrainian School: Teacher's Guide] / Pid zah. red. Bibik N. M. K.: TOV “Vydavnychiy dim “Pleiady”, 2017. – 206 s. (in Ukrainian)
  7. Pedahohichniy slovnyk [Pedagogical Dictionary] / APN Ukrainy, In-t pedahohiky ; za red. Yarmachenka M. D. ; rob. hrupa: Yu. S. Kovtaniuk, N. B. Kopylenko (ker.), A. V. Lopukhivska [ta in.] ; lit. red. K. M. Lashko ; redkol.: M. D. Yarmachenko, I. A., Ziaziun [ta in.]. – Kyiv : Pedahohichna dumka, 2001. – 516 s. (in Ukrainian)
  8. Petrenko O. B. Opovidannia Vasylia Sukhomlynskoho u «Filosofii dlia ditei» M. Lipmana [The Story of Vasily Sukhomlynskyi in “Philosophy for Children” by M. Lipman] / O. Petrenko // Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu. Vyp. 5(91). – 2017. – S.83-90. (in Ukrainian)
  9. Rozvytok interesu do knyhy i chytannia : metodychni rekomendatsii [Development of Interest to Book and Reading: methodical recommendations] / Komun, zakl. “ROMTs BKR” Cherkas, rairady / avt. – ukladach L. V. Hrishchenko – Cherkasy : [b. v.], 2014 – 28 s. (in Ukrainian)
  10. Savchenko O. Ya. Literaturna spadshchyna V. O. Sukhomlynskoho yak dzherelo patriotychnoho vykhovannia molodshykh shkoliariv [V. O. Sukhomlynskyi’s Literary Heritage as a Source of Patriotic Education for Junior Pupils] / O. Ya. Savchenko // Pedahohichniy poshuk. - 2016. - No 4. - S. 8–13 (in Ukrainian)
  11. Saraieva O. V. Pedahohichna systema V. O. Sukhomlynskoho v naukovomu dorobku vitchyznianskykh uchenykh : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.01 [V. A. Sukhomlynskyi’s Pedagogical System in the Scientific Work of Ukrainian Scientists: author’s abstract. dis ... candidate ped. sciences: 13.00.01] / Olena Viktorivna Saraieva; In-t pedahohiky APN Ukrainy. – K., 2007. – 20 s. (in Ukrainian)
  12. Sukhomlinskij V. O. Moja pedagogicheskaja vera [My Pedagogical Faith] / V. O. Sukhomlinskij // Yunost. – 1968. – No 9. – S. 74–75. (in Russian)
  13. Sukhomlynska O. Deiaki aspekty evoliutsii spryiniattia tvorchosti V. Sukhomlynskoho: doroha dovzhynoiu v 40 rokiv [Some Aspects of the Evolution of the Perception of Creativity V. Sukhomlynskyi: Road of 40 Years Length] / O Sukhomlynska // V. O. Sukhomlynskyi u rozdumakh suchasnykh ukrainskykh pedahohiv: monohrafiia / [O. V. Sukhomlynska, O. Ya. Savchenko, V. S. Kurylo, I. D. Bekh ta in.]. – Luhansk: Vyd-vo DZ “LNU imeni Tarasa Shevchenka”, 2012. – S. 74–96 (in Ukrainian)

14. Sukhomlynskyi V. O. Narodnyi uchytel [People's Teacher] / V. O. Sukhomlynskyi // Vybr. tv. : v 5 t. – K. : Rad. shk., 1977. – T. 5. – S. 239–255. (in Ukrainian)
15. Sukhomlynskyi V. O. Pavlyska serednia shkola [Pavlysh Secondary School] / V. O. Sukhomlynskyi // Vybr. tvory : v 5 t. / V. O. Sukhomlynskyi. – Kyiv, 1977. – T. 4. – S. 7–390. (in Ukrainian)
16. Sukhomlynskyi V. O. Rozмова z molodym dyrektorom [Talk with a Young Director] / V. O. Sukhomlynskyi // Vybrani tvory : v 5-ty t. – Kyiv : Rad. shk., 1977. – T. 4. – S. 393-626 (in Ukrainian)
17. Sukhomlynskyi V. O. Sertse viddaiu ditiam [I Give My Heart to the Children] / V. O. Sukhomlynskyi // Vybr. tv. : v 5 t. / V. O. Sukhomlynskyi. – Kyiv : Rad. shk., 1977. – T. 3. – S. 7–279. (in Ukrainian)
18. Fediaieva V. L. Tolerantnist u kazkovomu sviti V. Sukhomlynskoho [Tolerance in the Fabulous World V. Sukhomlynskyi] / V. L. Fediaieva, K. M. Butrii // Naukovyi visnyk Mykolaivskoho derzhavnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho. Ser. : Pedagogichni nauky. – 2014. – Vyp. 1.46. - S. 161-166. (in Ukrainian)

Аннотация. В статье осуществлен анализ педагогических взглядов В. Сухомлинского о роли школьной библиотеки в формировании интереса к чтению. Доказано, что для Василия Сухомлинского книга всегда была непререкаемым авторитетом, а библиотека занимала одно из главных мест в его педагогической деятельности. Отмечено, что Василий Александрович не имел специального библиотечного образования, однако правильно выделял и использовал формы и методы библиотечной работы, способствуя тем самым главному - воспитанию в ученическом и педагогическом коллективах любви к книге. Выявлено, что в Павлышской школе использовалась формы работы с свободного обмена книг на полках в коридорах, классах напоминающий современную технология буккросинга.

Ключевые слова: В. А. Сухомлинский, педагог, школьная библиотека, библиотекарь, книга, чтение, интерес к чтению.

Abstract. The article deals with the analysis of V. Sukhomlynskyi's pedagogical views on the role of the school library in the formation of interest in reading. It has been proved that a book for Vasyl Sukhomlinskyi has always been an indisputable authority, and the library has been one of the main places in his pedagogical activity. The attention is focused on the book as a means of education, which is associated with a wide range of issues of education and upbringing, self-education and self-knowledge of the growing personality. It was noted that Vasyl Olexandrovych did not have a special library education, but in his pedagogical activity he focused attention and applied such forms and methods of library work, which contributed to the education in pupils and

teachers the love for books.

It is stressed that the educational work in the school concerning the formation of love for the book can not be conducted separately by a teacher and a librarian, but requires united efforts. It was found out that the following kinds of library work were used at Pavlysh school like the free exchange of books on shelves in corridors and classes; these forms of work are similar to modern technology of book-crossing. It is emphasized that the school library for V.O. Sukhomlynsky was the center of spiritual life and a source of spiritual wealth for a child.

Key words: V. O. Sukhomlynskyi, teacher, school library, librarian, book, reading, interest in reading.

Стаття надійшла до редакції 29.08.2018

О. В. Боровець

ІДЕЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО

Анотація. У статті розкриваються ідеї В. Сухомлинського щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах звичайного класу масової школи. Проаналізовано погляди педагога на проблему індивідуального підходу до кожного учня, створення сприятливого середовища для школярів з особливими освітніми потребами. Виокремлено причини, які зумовлюють зниження здатності дітей до навчання.

У статті розглядаються принципи, на яких базується навчання дітей із затриманим розвитком, наводяться поради В. Сухомлинського, які допомагають ефективно організувати навчально-виховний процес в інклюзивному класі.

Ключові слова: педагогічна спадщина В. Сухомлинського, діти з особливими освітніми потребами, діти із зниженою здатністю до навчання, інклюзивне навчання.

Постановка проблеми. Реформування системи освіти в Україні зумовлює пошук нових підходів, принципів, методик та стратегій навчання і виховання дітей XXI століття. Нова українська школа передбачає «перехід до педагогіки партнерства між учнями, вчителем і батьками», створення умов для інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами [2]. У 2009 році Україна ратифікувала Конвенцію ООН про права осіб з інвалідністю і взяла на себе зобов'язання забезпечити інклюзію на усіх рівнях системи освіти. Право кожної дитини на рівні можливості та участь у процесі навчання і виховання гарантується нашою дитиною.